

Zagrajmy w domino!

Zastosowanie gry na lekcjach języków obcych

DOI: 10.47050/jows.2025.2.103-108

W domino grano już w czasach starożytnych. Sięgano po nie zazwyczaj dla rozrywki, ale gra ma również wartość edukacyjną. Wykorzystując ją, możemy zwiększyć motywację oraz poprawić jakość i skuteczność nauczania. W artykule sprawdzamy potencjał oraz sposoby wykorzystania domina na lekcjach języków obcych, podając przykłady w języku niemieckim.

IRENA SZLEZINGER
[Politechnika Śląska](#)

LET'S PLAY DOMINO! THE GAME'S USE IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES

Dominoes have been played since ancient times. This game is intended for entertainment, but it also has educational value. The article explores the potential and methods of using dominoes in foreign language classes to enhance motivation and improve the quality and effectiveness of teaching, providing examples in German.

KEY WORDS: GERMAN, GAMIFICATION, DOMINO, EDUCATIONAL GAME

Domino jest grą dobrze znaną zarówno nauczycielom, jak i uczniom. Grali w nie prawdopodobnie już starożytni Grecy i Hebrajczycy, ale przyjmuje się, że pochodzi ona z Chin, skąd do Europy przywiózł ją w XIII w. wenecki podróżnik Marco Polo. Najstarszy komplet domina, czy raczej gry je przypominającej, znaleziono w grobowcu faraona Tutanchamona, rządzącego Egiptem w latach 1333–1323 p.n.e. Klasyczne domino to gra towarzyska składająca się z 28 kamieni (nazywanych także kafelkami, płytkami, kostkami, klockami) podzielonych na dwa równe pola posiadające od zera do sześciu kropek (zwanymi także oczkami). Niewątpliwie gra ta oprócz rozrywkowej ma także wartość edukacyjną, ucząc w trakcie zabawy podstaw arytmetyki, myślenia logicznego i strategicznego, cierpliwości, wytrwałości, działania pod presją czasu, zdrowej rywalizacji. Grając w domino, ćwiczy się refleks, spostrzegawczość, koncentrację, rozwija interakcję i umiejętności społeczne, wzmacnia poczucie przynależności do grupy itp. W artykule przyjrzymy się głównie możliwościom oraz sposobom wykorzystania tej gry na lekcjach języków obcych w celu zwiększenia motywacji, jakości i efektywności nauczania, na przykładach z języka niemieckiego.

Możliwości zastosowania domina na lekcjach języków obcych

Grę można zaplanować jako integralną część lekcji wprowadzającą nowe bądź utrwalającą poznane wcześniej słownictwo, wyrażenia językowe, struktury gramatyczne i syntaktyczne, elementy wiedzy o danym kraju itp. Stosowanie domina w nauczaniu języków obcych pozwala w łatwy, przyjemny, motywujący sposób poszerzać słownictwo poprzez zabawę, w której bodźce wizualne lub skojarzenia prowadzące do dopasowania dwóch części ułatwiają zrozumienie i zapamiętywanie. Przyporządkowywanie części zdań, zwrotów językowych oraz struktur gramatycznych lub syntaktycznych ćwiczy ich rozpoznawanie i utrwalanie, trenując równocześnie kompetencję rozumienia tekstu czytanego. Pola domina mogą zawierać także luki do uzupełnienia. Ćwicząc w ten sposób np. stopniowanie przymiotnika, należy podać ustnie brakujący stopień wyższy lub najwyższy. Podobnie można zostawić do uzupełnienia lukę dla podstawowej formy czasownika w Präteritum lub imiesłowu czasu Perfekt. Domino sprawdza się ponadto jako narzędzie utrwalające wiedzę o danym kraju – o elementach geografii, historii, kultury, techniki czy też o świątecznych tradycjach. Na kostkach domina mogą się pojawić również zadania arytmetyczne. W tym wypadku uczący się powinni nie tylko dopasować prawidłowe wyniki, lecz także przeczytać na głos pełne działanie w języku obcym. W podobny sposób można wykorzystać figury geometryczne i odpowiadające im wzory bądź pierwiastki i wzory chemiczne. Domino daje się również wykorzystać jako przerywnik niezwiązany z tematem danej lekcji, służący krótkiemu odprężeniu, lub jako zadanie rezerwowe na czas pozostały do końca zajęć, np. kiedy uczący się wykonali szybciej zaplanowane zadania. W przypadku bardziej zaawansowanych grup można się pokusić o stworzenie wersji trimino, w której kafelki mają kształt trójkątów równobocznych, a dopasowanie trzeba znaleźć dla trzech pól.

Jednym słowem domino nadaje się zarówno do pracy indywidualnej, w parach, jak i w grupach. Możliwe jest także jego wykorzystanie jako jednej ze stacji tematycznych, kiedy materiał jest powtarzany tą metodą, a nawet jako jedno z zadań konkursowych. Niezaprzeczalną zaletą zastosowania domino na lekcjach jest także możliwość „przetwarzania” uczących się, dzięki czemu każdorazowo tworzone są grupy z innymi graczami – pozwala to nie tylko zmienić miejsce w sali, lecz także nieprzyjazną dla kręgosłupa długotrwałą pozycję siedzącą.

Wykonanie płytek domina

Do wykonania kafelków domina językowego, nazywanych tu kartonikami, wskazane jest naклеjenie danego wydruku na twardszy papier, np. bristol, aby mogły służyć do wielokrotnego użytku. Można je też w razie potrzeby zalaminować.

Pracę nad własnym dominem zaczynamy od rozrysowania tabeli ze słówkami, zwrotami językowymi, strukturami gramatycznymi itp. Na pierwszym górnym polu po lewej stronie należy umieścić hasło startowe, dopasowane do pola znajdującego się (po przekątnej) na dole po prawej stronie, tak jak zademonstrowano to na przykładowej tabeli dla tematu pojęć nadrzędnych i podrzędnych.

Rys. 1. Pojęcia nadrzędne i podrzędne (Ober- und Unterbegriffe)

START der KRÄUTERTEE	das FAMILIENMITGLIED	der NEFFE	das OBST
die PFLAUME	das SCHULFACH	die GESCHICHTE	das INSEKT
die MÜCKE	das WERKZEUG	der HAMMER	das SCHREIBGERÄT
der FÜLLER	das MÖBEL	der SCHREIBTISCH	der SCHMUCK
das ARMBAND	die KLEIDUNG	der ROCK	das TRANSPORTMITTEL
die FÄHRE	der VOGEL	der STORCH	der BERUF
der RECHTSANWALT	der KÖRPERTEIL	der MAGEN	das GETRÄNK

Źródło: Opracowanie własne

Gotową tabelę drukujemy, a następnie całość przecinamy pionowo przez środek oraz poziomo wzdłuż linii oddzielających wiersze. W ten sposób na jednym wyciętym kartoniku znajdą się dwa pola z hasłami, które zgodnie z zamysłem danego zadania należy połączyć z hasłami stanowiącymi ich dopasowanie. I tak hasło znajdujące się na lewym polu kartonika der KRÄUTERTEE | das FAMILIENMITGLIED dopasowujemy do hasła na prawym polu kartonika der MAGEN | das GETRÄNK, zaś do hasła po prawej stronie das FAMILIENMITGLIED należy znaleźć dopasowanie znajdujące się po lewej stronie kolejnego kartonika der NEFFE | das OBST.

Gdy na kartonikach domino mają się pojawić zdania, zalecany jest układ tabeli w orientacji poziomej, co umożliwia wpisanie ich możliwie jak największą czcionką. Do wydruku kompletów domina dobrze jest użyć papieru w różnych kolorach – ułatwi to identyfikację kafelków z jednego zestawu w razie ich przypadkowego wymieszania z innymi.

W celu wykonania domina językowego można wykorzystać także sztuczną inteligencję. Przyjęłam, że AI zna konstrukcję domina i nie trzeba jej dodatkowo objaśniać, ale na prompt: „Utwórz domino z obrazkami kwiatów i ich nazwami w j. niemieckim” ChatGPT zareagował „z wielkim zapałem”, przedstawiając kafelki z kwiatami i ich nazwami już obok siebie (rys. 2), przez co nie nadają się one do gry polegającej na ich dopasowywaniu.

Rys. 2. Kafelki stworzone przez ChatGPT bez podania reguł domina

 | die Rose
 | die Sonnenblume

 | die Tulpe
 | das Gänseblümchen

Źródło: Opracowanie własne

Na prompt sformułowany z dokładniejszym wyjaśnieniem: „Na jednym polu kafelka wstaw obrazek kwiatu, na drugim nazwę innego kwiatu, tak by można było dopasować nazwę kwiatu do danego obrazka, znajdującego się na innym kafelku” ChatGPT wygenerował już prawidłowe pola domina, a nawet ich dwie wersje: kwiaty na lewym polu, ich nazwy na prawym i odwrotnie (Rysunek poniżej). Dodał też instrukcję: „Wydrukuj, wytnij poszczególne kafelki i zagraj w domino, dopasowując obrazki kwiatów do ich niemieckich nazw” oraz zasady gry: „1. Potasuj kafelki i rozdaj każdemu graczowi po równej liczbie. 2. Gracz rozpoczynający kładzie dowolny kafelek na stole. 3. Kolejni gracze dopasowują swoje kafelki, łącząc obrazek kwiatu z jego nazwą. 4. Jeśli gracz nie może wykonać ruchu, dobiera kafelek z puli. 5. Wygrywa gracz, który jako pierwszy pozbędzie się wszystkich kafelków. Miłej zabawy!”.

Rys. 3. Kafelki domina stworzone przez ChatGPT z dokładniejszym promptem

1. die Sonnenblume	7. die Rose
2. die Tulpe	8. die Sonnenblume
3. das Gänseblümchen	9. die Tulpe
4. die Kirschblüte	10. das Gänseblümchen
5. die Hibiskusblüte	11. die Kirschblüte
6. die Rose	12. die Hibiskusblüte

Źródło: Opracowanie własne

ChatGPT nie spełnił mej prośby, by wstawić kwiaty i ich nazwy w wyrysowane kafelki domina. Wygenerował jedynie pustą tabelę z treścią obok niej. Skopiowanie tego do Worda i próba wstawienia treści do tabeli dały niezadowalający efekt w postaci bardzo wykrzywionych kafelków. Odpowiednich diagramów można wymagać od ChatGPT prawdopodobnie dopiero w wersji Premium. AI może być jednak pomocna w generowaniu samej treści do pól domina. Na liście rzeczowników, czasowników, zwrotów itp. pojawiają się wówczas nie tylko te, które zamierzamy wprowadzić lub utrwalić. Jeśli zatem zależy nam na materiale ograniczonym do konkretów z zajęć, lepiej przygotować listę samodzielnie.

Przykładowa tematyka domina językowego

Leksyka (Lexik)

Na kartonikach mogą widnieć słówka w języku obcym z obrazkami lub z ich odpowiednikami w j. polskim, a także części zdań i wyrażen językowych.

➔ Członkowie rodziny w parach (Familienmitglieder in Paaren): Mutter Bruder, Nichte Vater, Schwester Neffe itd.	➔ Kwiaty (Blumen)
➔ Dane osobowe (Personaldaten): Angelika e Postleitzahl, 28201 r Wohnort, Bremen r Familienstand, verheiratet r Vorname itd.	➔ Zwierzęta (Tiere)
➔ Zwierzęta i ich odgłosy (Tiere und ihre Stimmen): miaut r Hund, bellt r Hahn, kräht e Henne, gackert e Katze itd.	➔ Ptaki (Vögel)
➔ Czas zegarowy: godzina na tarczy zegara lub zapisana cyframi + godzina podana słownie	➔ Napoje (Getränke)
➔ Przybory szkolne (Schulsachen)	➔ Odzież (Kleidung)
➔ Warzywa (Gemüse)	➔ Zawody (Berufe)
➔ Owoce (Obst)	➔ Meble (Möbel)
	➔ Środki transportu (Transportmittel)
	➔ Sprzęt gospodarstwa domowego (Haushaltsgeräte)
	➔ Sprzęt komputerowy (Computerausrüstung)
	➔ Synonimy (Synonyme)
	➔ Antonimy (Antonyme)
	➔ Mieszkanie (Wohnung)
	➔ Pogoda (Wetter)
	➔ inne...

Gramatyka (Grammatik)

- ➔ Konjugacja w czasie teraźniejszym (Konjugation im Präsens)
- ➔ Bezokolicznik + imiesłów czasu przeszłego Perfekt (Infinitiv + Partizip Perfekt)
- ➔ Bezokolicznik/Infinitiv + formy czasów Perfekt i Imperfekt
- ➔ Strona czynna + strona bierna (Aktiv + Passiv)
- ➔ Stopniowanie przymiotników (Steigerung der Adjektive)
- ➔ Czasowniki rozdzielnie złożone (Trennbare Verben)
- ➔ Zdania podrzędnie złożone (Satzgefüge)
- ➔ inne...

Rozumienie tekstu czytanego (Leseverstehen)

- ➔ Dialogi w restauracji, kawiarni, sklepie odzieżowym, hotelu itp. (Dialoge im Restaurant, Café, Kleidungsgeschäft, Hotel usw.)
- ➔ Opis osoby + rysunek (Personenbeschreibung + Bild)
- ➔ Pytania + odpowiedzi (Fragen + Antworten)
- ➔ Choroby + porady (Krankheiten + Ratschläge)
- ➔ Przysłowia (Sprichwörter)
- ➔ inne...

Krajoznawstwo (Landeskunde)

- ➔ Wynalazki niemieckie (Deutsche Erfindungen): Johannes Gutenberg (1440) | e Straßenbahn, Werner von Siemens (1879) | der erste Computer, Conrad Zuse (1941) | r Buchdruck
- ➔ Stolicy niemieckich krajów związkowych (Hauptstädte der deutschen Bundesländer): Baden-Württemberg | München, Niedersachsen | Stuttgart, Bayern | Hannover
- ➔ Baśnie Braci Grimm (Grimms Märchen): Śpiąca królewna | Schneewittchen, Królewna Śnieżka | Die Bremer Stadtmusikanten, Kopciuszek | Dornröschen
- ➔ Boże Narodzenie (Weihnachten)
- ➔ Wielkanoc (Ostern)
- ➔ inne...

Działania matematyczne, wzory chemiczne, geometryczne do czytania na głos

- ➔ Liczenie (Rechnen): $17 | 23 + 8, 31 | 8 - 5, 3 | 9 \times 4, 36 | 50 - 33$
- ➔ Wzory chemiczne i nazwy związków chemicznych (Chemische Formeln und Namen chemischer Verbindungen): H_2O | Salzsäure, HCl | Methan, CH_4 | Wasser
- ➔ Obwód figur geometrycznych (Umfang geometrischer Figuren): Quadrat | $u = 2(a + b)$, Rechteck | $u = a + b + c + d$, Trapez | $u = 4a$

Sposoby gry w domino językowe

Liczba uczestników gry powinna być dzielnikiem liczby kartoników – na przykład w przypadku 16 kartoników mogą grać dwie, cztery lub osiem osób, w przypadku 20 kartoników – dwie, cztery, pięć lub dziesięć osób itd. Kartoniki kładziemy na stół zapisaną stroną do dołu, po czym każdy uczestnik losuje jednakową ich liczbę. Grę rozpoczyna osoba posiadająca kartonik z napisem START.

Inny wariant gry to dobieranie po jednym kartoniku ze stosu leżącego na stole. Gracze dopasowują wylosowany kartonik do jednej z dwóch stron poprzedniego kartonika. Jeśli dopasowanie nie jest możliwe, dany gracz zatrzymuje swój kartonik do czasu, gdy będzie mógł go dołączyć do jednego z już odkrytych na stole. W kolejnej rundzie dobiera się ponownie kartonik ze stosu, chyba że tym razem można dołączyć ten wylosowany wcześniej. Wygrywa osoba, która pierwsza dopasowała wszystkie swoje kartoniki.

W przypadku dwóch bądź więcej grup grających jednocześnie w domino na ten sam temat można dodatkowo wprowadzić rywalizację. Wygrywa grupa, która jako pierwsza ułożyła całość. Po zakończeniu gry warto poprosić o rozwiązanie w domu krzyżówki obejmującej hasła z układanego domina bądź zawierającej także dodatkowe treści.

Podsumowanie

Domino językowe chętnie układają zarówno uczące się dzieci, młodzież, jak i dorośli. Kartoniki do takiej wersji tej gry są łatwe do wykonania, a zalaminowane nadają się do wielokrotnego użytku. Zastosowanie domino na zajęciach z języków obcych zwiększa motywację, wnosząc urozmaicenie, ożywienie i dając poczucie sukcesu. Ta popularna gra przyczynia się do wyższej efektywności nauczania języków obcych poprzez umożliwienie poznawania i utrwalania słownictwa oraz innych zagadnień językowych i krajoznawczych z użyciem bodźców wizualnych, elementów zabawy, rywalizacji. Grając w domino, można trenować uważność, koncentrację, spostrzegawczość, szybką reakcję, zdolność zapamiętywania i wywoływania z pamięci słówek, zwrotów, synonimów, antonimów, informacji o danym kraju itp. Uśmiechnięte twarze uczniów po takich ćwiczeniach językowych świadczą o tym, że *Sprachenlernen macht Spaß*, czyli nauka języków sprawia przyjemność.

BIBLIOGRAFIA

→ Andryszek, W. (2008), *Krótką historia domina (i nie tylko)*, Portal historyczny Histmag.org, <histmag.org/Krotka-historia-dolina-i-nie-tylko-2337>, [dostęp: 7.03.2025].

IRENA SZLEZINGER [Lektorka języka niemieckiego w Studium Języków Obcych na Politechnice Śląskiej. Współautorka podręcznika *Das ABC der Chemie. Texte mit Aufgaben für Deutschlerner*.](#)